

รายงานการเสวนา เรื่อง “ศักยภาพของเกษตรปลอดภัยของจังหวัดเชียงใหม่:

กรณี ข้าว ไม้ผล พืชผัก และสัตว์”

งานโครงการหลวง 2546 และ งานเกษตรภาคเหนือ ครั้งที่ 3

วันศุกร์ที่ 19 ธันวาคม 2546 เวลา 10.00 – 12.00 น.

สถานีวิจัยเกษตรเขตชลประทาน ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

เพื่อแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานส่งเสริม ผู้ผลิต รวมถึงผู้ประกอบการ และผู้บริโภคได้ร่วมกัน ประมวลแนวทางและทางเลือกต่อการพัฒนาศักยภาพเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งเกษตร หรือ อาหารที่ปลอดภัย ของจังหวัดเชียงใหม่

บทนำ

ในระหว่างปีที่ผ่านมาศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตรได้ทำงานหลายเรื่องร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และ องค์กรของเกษตรกรที่มีขนาดต่างๆ กัน และมีงานวิจัยในพื้นที่ที่ทำต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันคนของศูนย์วิจัยฯ เองก็ได้ทำงานวิจัยในหลายมิติ ทั้งทางด้าน การจัดการทรัพยากร การทำฐานข้อมูล การวิเคราะห์ระบบการผลิตต่างๆ และพยายามเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตร

สิ่งที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่และระดับประเทศในรอบปีที่ผ่านมา ได้แก่

- ผู้ว่า CEO การทำงานต้องเป็นเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น
- การปรับโครงสร้างของหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาชุมชน
- การปรับเปลี่ยนของสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันการเงินที่ให้การสนับสนุน

งานเสวนาวันพฤหัสบดีที่ 18 ธันวาคม ได้พูดถึงเรื่อง “ผักปลอดภัย” (ผักปลอดสารพิษ ผักอนามัย ผักอินทรีย์) ซึ่งพบว่าในปัจจุบันสถาบันการเงินไม่ได้เอื้อต่อการให้การสนับสนุนผู้ผลิตและผู้ประกอบการ

พบว่าภายในประเทศมีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการดีต่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับนานาชาติ สิ่งที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาค ดังเช่นข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ 2 ประเทศ เช่น ไทย-จีน ไทย-ญี่ปุ่น ไทย-พม่า ไทย-กัมพูชา ฯลฯ จากการประชุมเอเปคที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้ยุทธศาสตร์ในการทำเป็นภาคี

ถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับจังหวัด แต่ในระหว่างผู้ที่ทำงานด้วยกัน เช่น เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ชาวบ้านที่รับผิดชอบด้านการผลิตและการแปรรูป และผู้บริโภคอาจจะไม่ได้รับข้อมูลข่าว เพราะฉะนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือของเกษตรกร นักพัฒนาในระดับชาติ ข้าราชการ เกษตรกรที่มีปรัชญาในการดำเนินงานที่แตกต่างกันที่มารวมกันอยู่ ณ ที่นี้ ช่วยกันวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดเชียงใหม่ที่จะเป็นเมืองเกษตรปลอดภัยว่ามีอุปสรรคอย่างไร เพื่อให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้กระจายออกไป และเนื่องจากงานที่ทำมามีเอกสารมากมายจึงได้สะท้อนงานที่ทำขึ้นเป็น เนื้อหาสั้นๆ ในรูปแบบของวีดิทัศน์ เพื่อที่จะได้สื่อให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้ร่วมทำความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับศักยภาพการผลิตเกษตรปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่

การนำเสนอภาพรวมของการผลิตเกษตรปลอดภัยในจังหวัดเชียงใหม่

เนื้อหาของ วิดีทัศน์ที่นำเสนอต่อผู้เข้าร่วมประชุม

เรื่อง ศักยภาพของเกษตรปลอดภัยของจังหวัดเชียงใหม่ กรณี: ข้าว ไม้ผล พืชผัก และสัตว์

ประเทศไทยเป็นประเทศ 1 ใน 5 ที่ผลิตสินค้าเกษตรและอาหารส่งออกที่สำคัญ เช่น ข้าว ปืนึ่งส่งออกประมาณ 7 ล้านตันข้าวสารต่อปี มันสำปะหลัง ไก่สดแช่แข็ง อาหารทะเล และพืชผัก เป็นต้น แต่การเกษตรของไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – 8 ระบบการผลิตทางเกษตรได้อิงสารเคมี หรือที่เรียกว่าเกษตรเคมีมากขึ้น ทำให้มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค ในขณะเดียวกันในระดับสากล ได้มีกระแสด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการค้าเสรี ทำให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางของเกษตรไทยพอสมควรเนื่องจากไทยเป็นประเทศส่งออก เพราะฉะนั้นในช่วงนี้จึงได้มีการพูดถึงการปรับตัวในการปรับวิธีการผลิตของเกษตรกรเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขันได้

รัฐบาลได้เห็นความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของไทยในด้านการผลิตอาหารและเป็นครัวโลก เพราะฐานการผลิตอาหารของไทยเป็นฐานการผลิตที่มีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับของชุมชนโลกว่าเป็นอาหารดี เพราะฉะนั้นการผลิตเกษตรที่มีคุณภาพเพื่อการส่งออกจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาตั้งแต่กระบวนการผลิตจนกระทั่งการแปรรูปอย่างครบวงจร ในปี 2547 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีความปลอดภัยทางด้านอาหาร เป็นการดำเนินงานแบบบูรณาการซึ่งมีหลายกระทรวงเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง และกระทรวงมหาดไทย พร้อมทั้งมีหน่วยงานสนับสนุน เช่น กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกาภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า และสถาบันอาหาร เป็นต้น

ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำวิจัยด้านการเกษตรยั่งยืนมาเป็นเวลานานร่วมกับชุมชนเกษตรในระบบการผลิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหาร เช่น ข้าว ไม้ผล พืชผัก โดยพยายามมุ่งเน้นให้เห็นถึงกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยและยั่งยืน

จากการประเมินเบื้องต้นและทำงานต่อเนื่องร่วมกับชุมชนเกษตรในระบบการผลิตต่างๆ ได้ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรมีขีดความสามารถที่จะผลิตพืชอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ในการจัดงานเกษตรภาคเหนือครั้งที่ 3 นี้ ศูนย์วิจัยฯ มีจุดมุ่งหมายที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตในระบบการผลิตต่างๆ ได้มาพบกับผู้บริโภค นักพัฒนา นักวิจัย และผู้ประกอบการหลายอาชีพได้มาทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการผลิตทางด้านการเกษตร

จากการที่ศูนย์วิจัยฯ ได้ทำงานร่วมกับชุมชนติดต่อกันเป็นเวลานาน ได้เห็นศักยภาพของชุมชนในด้านการผลิตพืชที่ปลอดภัยและยั่งยืน เช่น

ข้าว

การผลิตข้าวปัจจุบันเกษตรกรได้ใช้วิธีการต่างๆ ในการลดต้นทุนและลดการใช้สารเคมี เช่น การจัดการธาตุอาหาร โดยการใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำสกัดชีวภาพ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานโดยการใช้ศัตรูธรรมชาติ การเลี้ยงกบ การอนุรักษ์พันธุ์กบ และการใช้ความหลากหลายของพันธุ์พืช เช่น การปลูกพืชผักหลายชนิด เพื่อกระจายความเสี่ยงทางด้านชีววิทยา และกระจายความเสี่ยงด้านราคา พร้อมทั้งการกระจายการใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

การผลิตข้าวในภาคเหนือโดยเฉพาะที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันเนื่องจากมีทรัพยากรแหล่งน้ำและดินสมบูรณ์พอสมควร ทำให้เกษตรกรมีโอกาสที่จะพัฒนาการผลิตจนกระทั่งเหลือพอที่จะจำหน่ายเป็นรายได้เสริมในฤดูฝนได้

ผักปลอดสารพิษ

งานทางด้านผักปลอดสารพิษในขณะนี้ได้นับการผลิตผักผักในเมือง เพราะได้มองเห็นความสำคัญของการใช้ที่ดินจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาระบบผักผักในเมืองนี้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของชนิดผักที่มีความเสี่ยงน้อยด้านการตลาด และการเข้าทำลายของศัตรูพืช เกษตรกรจะมีโอกาสได้ปลูกพืชผักหลายชนิดที่มีอายุและการจัดการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้มีการกระจายแรงงานอย่างทั่วถึง ในขณะที่เดียวกันก็ได้พัฒนาระบบตลาด ตั้งแต่ตลาดชุมชน จนถึงตลาดระดับกลางของจังหวัด ในระบบผักผักความยั่งยืนของระบบจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจของผู้บริโภคที่เข้าใจกระบวนการอย่างถ่องแท้ ดังนั้นระบบการผลิตผักปลอดสารพิษจำเป็นต้องมีเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคควบคู่กันไป ซึ่งในทางเกษตรภาคเหนือ ครั้งที่ 3 นี้ เป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะสร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคด้านเกษตรปลอดพิษขึ้น ปัจจุบันได้มีหลายชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับตัวอำเภอ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชุมชนที่อาศัยอยู่ในเมือง มีการผลิตผักปลอดสารพิษ หรือผลิตผักอินทรีย์กระจายไปทั่วจังหวัดเชียงใหม่ แต่การพัฒนาด้านการตลาดยังไม่สมบูรณ์อย่างที่ควรจะเป็น

เกษตรผสมผสาน

ในการดำเนินงานเกษตรกรรมยั่งยืน รูปแบบการจัดการที่เป็นกลุ่มก็มีความหลากหลายเช่นกัน ดังจะแสดงในกรณีของลุงพรหม ใจแมค ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจกรณีหนึ่ง กลุ่มนี้เรียกตนเองว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรรมทฤษฎีใหม่ ซึ่งกลุ่มนี้เน้นการรวมกลุ่มและการทำงานรวมกลุ่มเป็นสำคัญ การรวมกลุ่มอาศัยการยอมรับของชุมชนเป็นฐานคิด และฐานการดำเนินงาน การดำเนินงานของกลุ่มจะแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยตามแต่ละกิจกรรมการผลิต ซึ่งในขณะนี้ประมาณ 10 กลุ่มด้วยกัน เช่น การผลิตเห็ดหอม การผลิตปุ๋ยสกัดชีวภาพ การผลิตผักปลอดสารพิษ การเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงโคนม เป็นต้น

ส้ม

ในระบบการผลิตไม่ผลเกษตรกรได้เปลี่ยนแนวคิดในการจัดการศัตรูพืช โดยมุ่งเน้นที่จะปลูกต้นพืชให้มีความเจริญเติบโตและแข็งแรงที่จะต้านทานต่อการเข้าทำลายของศัตรูพืชได้ เช่น ในสวนส้ม เกษตรกรหลายกลุ่ม ซึ่งมีทั้งกลุ่มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการธาตุอย่างผสมผสาน และบางกลุ่มถึงกับมีการพัฒนาสูตรอาหารและผสมธาตุอาหารใช้เอง ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในด้านธาตุอาหารสูงถึง 30 - 40% ในส่วนนี้ส่งผลให้สวนส้มมีการเจริญเติบโตดีและมีขีดความสามารถในการต้านทานแมลงศัตรูพืชได้ดี จนกระทั่งทำให้การฉีดพ่นสารเคมีลดลง อย่างไรก็ตามเนื่องจากการปลูกพืชยังเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่ ความหลากหลายทางชีวภาพทางด้านพืชมีน้อย การใช้สารเคมียังมีความจำเป็น ทำให้ส้มเป็นพืชที่กำลังได้รับความสนใจอยู่ในปัจจุบัน และต้องได้รับการแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วนจากหน่วยงานของรัฐ แต่ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรไม่ได้มีใจได้มีการปรับกลวิธีที่จะให้สวนส้มมีการจัดการอย่างยั่งยืน เช่น

- ใช้ต้นตอที่มีความต้านทาน
- พัฒนาสูตรอาหารที่ใส่สารครบถ้วนเพื่อสร้างการเจริญเติบโตและความแข็งแรงให้กับต้นพืช
- ใช้สารเคมีอย่างถูกวิธีโดยการติดตามการระบาดของแมลงศัตรูพืชอย่างใกล้ชิดก่อนการใช้สารเคมี และเลือกใช้สารเคมีที่เหมาะสม พร้อมทั้งได้ศึกษาวงจรของแมลงศัตรูพืช

ประเด็นที่ได้จากวิทัศน์

- จังหวัดเชียงใหม่มีชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการผลิตอาหารปลอดภัย หรือ เกษตรปลอดภัยได้ในเชียงใหม่ ซึ่งมีการเกษตรหลายระดับตั้งแต่ระดับเล็กจนถึงใหญ่ ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการประเมินผลของการเกษตรจึงไม่ใช่หลักเกณฑ์เดียว จำเป็นต้องมีหลายหลักเกณฑ์และตัวชี้วัด
- การขยายผลของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานพัฒนา การขยายผลชุมชนต้นแบบ

- รูปแบบการจัดการกลุ่มที่หลากหลาย ในบางแห่งอาจจะมีกิจกรรมเดี่ยวแต่เป็นกลุ่ม หรือมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ต.สันทราย

สิ่งที่ท้าทาย

“สามารถทำเกษตรยั่งยืนโดยการผลิตเชิงเดี่ยวได้หรือไม่?” เช่น สวนส้ม ผัก ข้าว

ประเด็นคำถาม

สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งเกษตร หรือ อาหารที่ปลอดภัย (ข้อจำกัดในการขับเคลื่อน) และข้อแก้ไข

ความได้เปรียบในงานครั้งนี้ คือ มีหลายกลุ่มในที่นี้ที่มีประสบการณ์ และเป็นนักคิด

การดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งกลุ่มย่อย จากนั้นให้เวลาแต่ละคนในการตอบคำถามที่กำหนดไว้ 5 นาที แล้วจึงนำคำตอบที่ได้ไปอภิปรายร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่มอีก 45 นาที และให้ตัวแทนของกลุ่มเสนอผลการอภิปรายต่อที่ประชุมเป็นเวลา 3 นาที

กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
สุรัชชัย	สงกรานต์	ประเสริฐ	ชรินทร์
วราธร	คำปิ่น	อัครา	วิจิต
เกตุสิริ	ศักดิ์	เกษม	บันเทิง
บุญรัตน์	ชมชวน	สุรพล	โสภาคย์
ทองคำ	ประยงค์	จำนง	มงคล
เหรียญ	พิชัย	สมบูรณ์	เพชรดา
อภิชาติ	สุมิตร	จักรพงษ์	อาทิตย์
สมหมาย	ธีระพงษ์	พรหม	สมฤทธิ
ทองสุข	รัชกรณ	มนตรี	ไชยากะ
อุรา	วสันต์	วัลลภ	ชมชวน
ประเสริฐ	มานพ	เจียรชัย	พรรณกร
จำนง	เจริญ	บุญส่ง	
ไพฑูรย์	แดง	เคลาศ์ปรีนส์	
จำนง	ถนัด	Shintaro	
สมัย	สมจิตร		

ผลการอภิปรายกลุ่มย่อย

กลุ่ม 1

อุปสรรค

- ยังไม่มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์อย่างทั่วถึง
- ขาดการตลาด การรวมกลุ่ม ผลิตและจำหน่าย
- ขาดยุทธศาสตร์ ทำแต่ภาครัฐ ขาดเจ้าภาพ ขาดนโยบาย รัฐไม่เข้มแข็ง
- เกษตรกรยังไม่มั่นใจวิธีจะได้ผล
- เกษตรกรมีความเคยชินเดิม ไม่ขยัน ไม่ซื่อสัตย์
- ขาดความให้ความสำคัญของฐานทรัพยากร
- หอยเชอรี่
- การพยุงราคาต่ำ
- ขาดน้ำปลูกข้าว
- ขาดแรงงาน
- ขาดอุดมการณ์
- ขาดแหล่งทุน
- ผู้บริโภคยังไม่ให้ความสำคัญ ดูแต่ภาพลักษณ์
- แมลงมีภูมิต้านทาน
- ร้านค้าไม่ตระหนักฤทธิ์ และผลยาเคมี
- เจ้าหน้าที่มีจำนวนลดลง งานเพิ่ม

การแก้ไขปัญหา

- การแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐอย่างจริงจังในเรื่อง ทรัพยากร ดิน-น้ำ-สิ่งแวดล้อม
- มีงบประมาณสนับสนุนในเรื่องการบำรุงดินอย่างจริงจัง
- มีการศึกษาการผลิตชีวภาพที่มีคุณภาพสูง แล้วเผยแพร่สู่เกษตรกร (สาธิตการผลิต)
- มีการจัดการตลาดให้กลุ่มเกษตรกรและทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนร่วม
- มีกฎหมายในการนำสารเคมีที่ทำลายสิ่งแวดล้อมและผู้มีส่วนร่วม และกฎหมายโฆษณาเกินจริง

อภิปรายผล:

อุปสรรคแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยภายนอก และ ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายนอก

- ขาดองค์กร / หน่วยที่ส่งเสริมเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เหมาะสม

- จังหวัดขาดยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายชัดเจนที่จะช่วยเหลือทางด้านตลาด การให้ความรู้ที่ชัดเจนกับผู้บริโภค การจัดการเรื่องแหล่งทุน การสร้างอุดมการณ์เกษตรอินทรีย์ / เกษตรปลอดภัย
- ระบบชลประทาน

ปัจจัยภายใน

- หนี้สิน
- ขาดเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน
- ขาดความรู้ความเข้าใจในองค์ความรู้ทางด้านเกษตรอินทรีย์
- ขาดโอกาสในการเรียนรู้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้ว

กลุ่มที่ 2

อุปสรรค

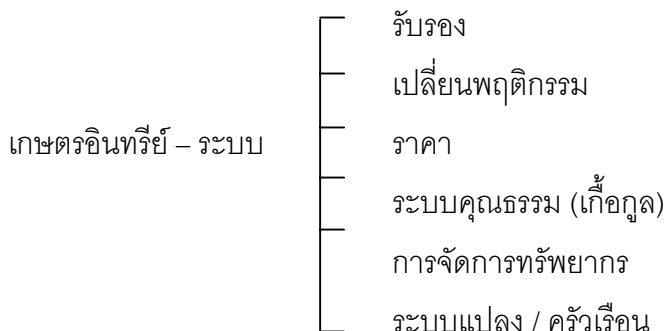
- ขาดแรงจูงใจด้านราคา
- ขาดงานวิจัยที่จะสนับสนุนโดยเฉพาะการผลิตพืชอินทรีย์
- ผู้ผลิตขาดจิตสำนึก: ระบบการผลิต และการใช้สารเคมี
- ขาดความเชื่อมั่นของผู้บริโภค: ความแตกต่างของระบบการผลิตต่างๆ เช่น อินทรีย์ ปลอดภัย ไร้สาร
- อุปสรรคด้านการผลิต: พื้นที่ผลิต ดิน น้ำ
- การจัดการในการผลิตและต้นทุนการผลิตสูง
- ปัญหาด้านการตลาด: สถานที่จำหน่าย

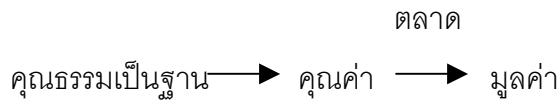
การแก้ไข

ราคา

- ภาครัฐต้องช่วยสนับสนุน
- เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค (ประชาสัมพันธ์)

ยกตัวอย่าง

การอภิปรายผล:

กลุ่ม 2 จะเน้นการมองเกษตรอินทรีย์ให้เป็นระบบมากขึ้น องค์ประกอบในระบบ ได้แก่ การรับรอง พฤติกรรมผู้บริโภค ราคา ระบบคุณธรรม การจัดการทรัพยากรในระดับครัวเรือน ตลาด

กลุ่มที่ 3

- ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- ความเชื่อในการใช้สารเคมีของเกษตรกร
- เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิต
- การตลาดของผลผลิต (ปุ๋ยสัตว์, ประมง) ยังขาดแคลน
- ขาดความรู้ในการผลิตแบบผสมผสาน
- ความซื่อสัตย์ของผู้ประกอบการและเกษตรกร
- ขาดสื่อในการเผยแพร่ความรู้สู่เกษตรกร ที่มีอยู่ปัจจุบันยังไม่เพียงพอ
- ทักษะคติของผู้บริโภคที่นิยมรับประทานของสวยงามมากกว่าคุณภาพและความปลอดภัย
- สภาพแวดล้อมมีมลพิษ บางส่วนผู้ผลิตไม่สามารถควบคุมได้ ความหมายของสิ่งแวดล้อมกว้างมาก
- หนี้สินของเกษตรกร มีส่วนให้เกษตรกรบางรายไม่มีความซื่อสัตย์
- ต้นทุนการผลิตสูง ต้องใช้วิทยาการทดแทนหลายอย่าง ใช้แรงงานมาก ราคาต่ำ หรือ ไม่มี ความแตกต่างทางด้านราคา

การอภิปรายผล:

ปัญหาต่างๆ ของเกษตรกร เช่น หนี้สิน เกิดจากโครงสร้างตลาดที่ไม่เป็นธรรม เช่น ธกส. เป็นต้น

กลุ่มที่ 4

อุปสรรค

- ปัจจัยการผลิต (เงินทุน ความรู้ ฯลฯ)
- ตลาด
- จิตสำนึกผู้บริโภค
- จิตสำนึกผู้ผลิต

- ความเข้าใจของเกษตรกร
- สื่อสารและประชาสัมพันธ์ไม่เข้าใจ และขาดการสนับสนุนต่อเนื่อง
- ผลผลิตราคาตกต่ำ
- เกษตรกรซึ่งภาพต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยน
- ราคาผลผลิตไม่เสถียรภาพ
- ผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความสนใจ

ความคาดหวัง

- ต้องการชีวิตที่ปลอดภัยจากสารเคมี
- อยากให้ผลผลิตมีความหลากหลาย
- การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐ (เงินทุน ความรู้ กฎหมาย จัดหาตลาด)

การอภิปรายผล:

เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 95 ยังไม่มีความรู้และพื้นฐานทางด้านเกษตรอินทรีย์ หน่วยงานของรัฐมีบทบาทในการฟื้นฟูบำรุงดิน การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเข้มข้นในการทำเกษตรแบบดั้งเดิมทำให้สภาพดินเสื่อม ถ้าไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินจะทำให้ดินไม่สามารถเพาะปลูกต่อไปได้นาน ดังนั้น พื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ได้แก่ การบำรุงดิน หน่วยงานของรัฐต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น กรมพัฒนาที่ดินได้ให้ความรู้ในการทำปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ แต่เกษตรกรไทยในระดับรากหญ้าความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ในบางกรณีถึงแม้ภาครัฐจะสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชสดให้ แต่ชาวบ้านไม่มีต้นทุนในการไถพรวน ไถกลบ (ไร่ละ 450 บาท) การเพิ่มต้นทุนไม่ได้ทำให้ชาวบ้านมีความมั่นใจว่าดินจะดีเหมือนกับการใช้ปุ๋ยเคมีหรือไม่ ถ้าเป็นไปได้ หน่วยงานน่าจะเอางบประมาณมาช่วยอย่างจริงจัง เช่น มีเครื่องจักรให้ชาวบ้านแต่ให้ชาวบ้านเติมน้ำมันเอง เป็นต้น ความเป็นไปได้ในการใช้ปุ๋ยพืชสดของเกษตรกรจะมีมากขึ้น

พื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ขึ้นอยู่กับสภาพของดิน ถ้าดินไม่ดีจะไม่ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยของการทำเกษตร : ดิน น้ำ อากาศ

ปัจจัยการผลิต :

- ตลาดที่รองรับผลผลิตที่เพียงพอ
- จิตสำนึกของผู้ผลิตและผู้บริโภค
- การยอมรับของผู้บริโภคต่อผลผลิตที่ไม่สวย
- สื่อและประชาสัมพันธ์ต่างๆจากหน่วยงานของรัฐ
- หน่วยงานวิจัยยังไม่มีเทคโนโลยีการผลิตที่แน่นอน (การผลิต การป้องกันโรคและแมลง) ควรมีหน่วยงานรวบรวมความรู้เหล่านี้แล้วเผยแพร่สู่เกษตรกร

- ผลทางด้านชีวภาพต้องใช้เวลาในการปรับปรุง ถ้าให้เกษตรกรปรับปรุงเอง ต้องใช้เวลานานมาก เนื่องจากยังมีปัญหานี้สิน
- ราคายังไม่ดีเสถียรภาพ ราคาผักปลอดสารในห้างจะสูงกว่าตามตลาดทั่วไป
- ผู้นำท้องถิ่น เช่น อบต. ยังไม่มีความเข้าใจ และส่งเสริมเท่าที่ควร

ประมวผล

การผลักดันการมองเรื่องระบบอาหารไทยจากการผลิตถึงผู้บริโภค ซึ่งสมาชิกอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพอย่างยั่งยืนที่ทำงานมาตั้งแต่ปี 2546 ทั่วทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย ประมวลจากเวทีทั้งเล็กและใหญ่ จากทั้ง 4 ภาค

- การผลิต ในจังหวัดเชียงใหม่กระบวนการทำงานไม่ได้สมบูรณ์ทั้งหมด แต่ทำให้เห็นว่าสิ่งที่ทำอยู่ ณ ปัจจุบันอยู่ส่วนไหนของภาพรวม
- เกษตรกรมองเฉพาะการผลิต ไม่ค่อยมองไปข้างนอก
- การแปรรูป การถนอมอาหาร เช่น กลุ่มดอยสะเก็ด มีการแปรรูปที่เชื่อมโยงกับการผลิตพอสมควร
- การบริโภคภายในประเทศ : อาหาร วัฒนธรรมการบริโภค พฤติกรรมการบริโภค กลไกการจัดการ
- การกระจายและการตลาด การส่งออก การขนส่ง การค้าปลีก
- การรวบรวมข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่ออาหารปลอดภัยอย่างยั่งยืนจากเวทีสมาชิกอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพ
- ความสำคัญขององค์ความรู้จากที่ต่างๆ เพื่อนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะจากตัวแทนกลุ่มต่างๆ

เกษตรกร (คุณสมจิตร)

ทำเกษตรอินทรีย์มา 11 ปี เกษตรอินทรีย์มีความหลากหลายแต่จะฝ้ายคิดมีความชำนาญที่แตกต่างกัน เช่น ใช้จุลินทรีย์ เทคโนโลยี(สารสกัด) ฯลฯ ทำให้มีความหลากหลายทางเทคโนโลยีและผลผลิต ถ้าทำเกษตรอินทรีย์ที่แท้จริงผลผลิตที่ออกมาจะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความหวาน การเก็บรักษา สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ถูกรอบงำจากเกษตรเคมี ยังเชื่อมั่นว่าเคมียังมีประโยชน์ เกษตรกรเกิดหนี้สินจากการผลิตแบบเคมีทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ยาก เกษตรอินทรีย์เกิดขึ้นได้ยากเนื่องจากองค์กรของรัฐยังไม่พร้อม องค์กรของรัฐมีงบประมาณสนับสนุนนโยบายที่ชัดเจน เกษตรกรผู้ผลิตสามารถพึ่งตนเองได้ ให้ความรู้และเทคโนโลยีการผลิต นอกจากนี้

ให้ความรู้แล้วยังต้องมีตลาดที่รองรับชัดเจน มีราคาที่เหมาะสมสามารถอยู่ได้ ตลาดเกษตรอินทรีย์ ยังไม่สามารถรองรับผลผลิตปริมาณมากๆ ได้ และการผลิตเองก็ยังไม่สมบูรณ์ ข้อจำกัดขององค์กรของรัฐเป็นปัจจัยที่สำคัญ

องค์กรพัฒนาเอกชน (คุณชมชวน)

“เกษตรอินทรีย์จะอยู่ได้อย่างไรภายใต้สถานการณ์การค้า FTA?”

- นโยบายของกระทรวงที่ให้ค่าทดแทนสำหรับการเปลี่ยนการปลูกกระเทียมเป็นพืชอื่น ในอัตราไร่ละ 1,500 บาท หรือเปลี่ยนจากกระเทียมเป็นส้มโอหรือไม้ผลอื่นในอัตราไร่ละ 2,000 บาท เป็นต้น
- นโยบายของจังหวัด ส่วนใหญ่จะสร้างให้เป็นเมืองสำหรับสนามบินนานาชาติ เช่น จังหวัดเชียงราย ให้เป็นศูนย์กลางคมนาคมทางน้ำและทางบก เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าจากจีนมายังไทย และจากไทยไปจีน
- นโยบายการใช้สารเคมี ในประเทศมาเลเซียเลิกใช้สารพาราควอต (กรัมม็อกไซน) แล้ว แต่ในไทยใช้อยู่ทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีในน้ำ จะมีผลกระทบต่อเกษตรอินทรีย์
- ระบบเกษตรอินทรีย์ซึ่งไม่ได้มองแค่ผลผลิต มองถึงที่มาของผลผลิต หากมองแค่เกษตรอินทรีย์เชิงเดี่ยวให้ได้มาซึ่งผลผลิต แต่กระบวนการนั้นได้มาซึ่งการทำลายล้าง เอาเปรียบแรงงานท้องถิ่น เด็กและสตรี และแรงงานต่างด้าว ทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แย่งชิงทรัพยากรน้ำของคนในท้องถิ่น ในอนาคตอาจจะใช้ไม่ได้อีก เนื่องจากผู้บริโภคอาจจะไม่ได้มีเกณฑ์ซื้อวัตที่มากกว่าสารเคมีที่ตกค้างแต่มองถึงกระบวนการผลิต กระบวนการผลิตจะมีความสำคัญมากกว่าผลผลิต
- ระบบการผลิต การแปรรูป การตลาด จังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มที่ทำเกษตรอินทรีย์มานานมาก มีกลุ่มจำนวนมากแต่จะทำอย่างไรให้กลุ่มต่างๆ มีบทบาทในการกำหนดยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ใช่ถูกกำหนดจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง รัฐควรให้ความสำคัญจากทุนเดิมที่มีอยู่ เช่น สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ ระบบตลาด(ตลาดนัดในโรงเรียนต่างๆ) แต่จะเพิ่มศักยภาพของผู้ผลิตที่มีอยู่อย่างไร (จังหวัดเชียงใหม่มีทุนเดิมอยู่แล้วควรใช้ทุนเดิมเหล่านี้ในการกำหนดยุทธศาสตร์จังหวัด)

เกษตรกรอิสระ (คุณบันเทิง)

ความหมายของ “เกษตรปลอดภัย” และ “เกษตรอินทรีย์”

กรมส่งเสริม (คุณวัลลภ)

พื้นฐานของการทำเกษตรแต่ละอย่างมีการจัดการที่แตกต่างกัน การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อการต่อรองราคา

ความหมายของคำว่า “ปลอดภัย” ไม่ใช่ปลอดภัยสารพิษ

ฝ่ายวิจัย (คุณเกียรติชัย สวพ.1)

ความหมาย

- ปลอดภัยจากสารพิษ ใช้ในอัตราที่ปลอดภัย
- ปลอดภัยสารพิษ ไม่ได้ใช้เลย
- อินทรีย์ ไม่ใช่สารเคมีใดๆ เลยรวมถึงไม่มีสารตกค้างในดิน

ชนิดพืช

พืชผักจะกว้างกว่าไม่ผลยืนต้น ซึ่งทำได้ยาก เช่น ทุเรียน ส้ม

ปัจจัยการผลิต

จำแนกสิ่งที่เป็นสารพิษ และไม่ใช่สารพิษ บางครั้งการผลิตบางอย่าง เช่น ไม้ผลอาจจะต้องพึ่งปุ๋ยเคมี

การส่งออก

เช่น ลำไย เกษตรกรขายสินค้าที่บอกว่าปลอดภัยจากสารเคมีมาแล้ว 1 เดือน แต่ยังพบสารเคมีตกค้างทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถส่งออกได้ เกษตรกรรายใหญ่มักจะมีการฝากขายจากเกษตรกรรายอื่น บางครั้งสินค้าที่ส่งออกกับสินค้าที่สุ่มวิเคราะห์เป็นคนละตัว

ดังนั้น จริยธรรม ของผู้ประกอบการอาชีพ เกษตรกร พ่อค้า ผู้ส่งออก มีความสำคัญ ถ้าถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ความปลอดภัยทางด้านอาหารจะสำเร็จได้ไม่ยาก

ผู้บริโภค

อยากเห็นเกษตรกรมีความซื่อสัตย์ ไม่อยากให้เห็นเรื่องราคา ต้องปล่อยให้ค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป และเอื้อเพื่อกันทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

สรุป

เกษตรกรอินทรีย์

- ต้องมีตลาดกลาง
- ราคาที่เป็นมาตรฐาน เป็นธรรม และแต่ละฝ่ายมีความพึงพอใจ
- ข้อมูลและการติดตามข้อมูล ทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกต่างฝ่ายต่างไม่ทราบข้อมูลทางด้านกลุ่มผลิต

- ตลาดบน - ตลาดของอินทรีย์
ตลาดกลาง - ปลอดภัย ปลอดภัย
ตลาดล่าง - เคมี
- การผลักดันของตลาดท้องถิ่น “ร้านอาหารเมนูหัวใจ”
- การเชื่อมโยงของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค กระบวนการทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการผลิต
- การร่วมกันตรวจสอบทั้งองค์กรเอกชนและภาครัฐ
- ข้อมูลเฉพาะถิ่นที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ เช่น สมุนไพร ตัวอย่างของกลุ่มลุ่มพหุแม่แฝกใหม่ (จากปัจเจกมาเป็นกลุ่ม : หมอประเวศ)

ข้อจำกัดของการดำเนินงาน

- เวลาค่อนข้างน้อย (2 ชั่วโมง)
- ผู้เข้าร่วมเสวนายังไม่มีความรู้จักกัน
- เกษตรกรบางรายไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น การอภิปรายภายในกลุ่มย่อย อาจถูกชักนำโดยคนที่กล้าแสดงความคิดเห็น

รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนา

เรื่อง “ศักยภาพของเกษตรปลอดภัยของจังหวัดเชียงใหม่: กรณีการปลูกข้าว ไม้ผล พืชผัก และสัตว์”

งานโครงการหลวง 2546 และ งานวันเกษตรภาคเหนือ ครั้งที่ 3

วันศุกร์ที่ 19 ธันวาคม 2546 เวลา 10.00 – 12.00 น.

สถานีวิจัยเกษตรเขตชลประทาน ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	โทรศัพท์
1	ทองสุข ธาดูอินทร์จันทร์	ป่าไผ่ ม.2 ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด ชม.	0-5384-0473
2	สุรัชย์ มรกตวิจิตรการ	ป่าไผ่ ม.2 ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด ชม.	0-5384-0289
3	อุรา ธาดูอินทร์จันทร์	ป่าไผ่ ม.2 ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด ชม.	
4	สมหมาย ทาอินทร์	ป่าไผ่ ม.2 ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด ชม.	
5	อนันต์ พานคำดาว	ป่าไผ่ ม.2 ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด ชม.	
6	จำนง ลากวง	59 ม.1 ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	0-5347-0523
7	วิจิต รุ่งโชติ	62/6 ม.1 ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	0-5347-0587, 0-9997-7414
8	เหรียญ พวงมาลัย	29/1 ม.1 ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
9	เกษม ถาวร	ม.3 ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	0-5347-0296
10	อาทิตย์ เกษมศรี	64/5 ม.9 ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	0-1960-0956
11	วสันต์ เครือปัญญา	77 ม.2 ต.แม่ฮ่องสอน อ.ฝาง ชม.	0-5388-4731
12	พรหม ใจเมคา	93 ม.3 ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย ชม.	0-5384-8603
13	สมบุญ ใจเมคา	109 ม.9 ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย ชม.	
14	จักรพงษ์ จันทร์ธร		
15	บันเทิง ดิษฐโรจน์	9 ม.8 ต.แม่ต๋อน อ.ลี้ จ.ลำพูน	0-5350-9455
16	ปราณี โรจน์จรัส	44/2 ม.1 บ้านบวกหม้อ ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
17	บุญมี สุรินทร์		
18	ตำคำ คำเขียว	36/1 ม.1 บ้านบวกหม้อ ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
19	สมเพชร ปันดั่ง	บ้านบวกหม้อ	0-7181-9807
20	สมัย ปันครอง	บ้านทุ่งสีทอง	0-1031-0144
21	อภิชาติ ชันคำ	บ้านทุ่งสีทอง	0-5384-2652
22	สงกรานต์ ชองชะล้อย	36/1 ม.3 บ้านดงป่าตัน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	0-9854-5039
23	แดง ธิดา	87/1 ม.3 บ้านดงป่าตัน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
24	ถวิล ดงประหลาด	321 ม.3 บ้านดงป่าตัน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	0-6197-6279
25	วิ-- (สกุล)	155/1 ม.3 บ้านดงป่าตัน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	โทรศัพท์
26	สังวร ถาวร	26/3 ม.3 บ้านดงป่าตัน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	0-5347-0249

27	จำนงค์ กอนจาย	8/1 ม.3 บ้านดงป่าล้าน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
28	คำป็น ปั่นลิ่ง	39 ม.3 บ้านดงป่าล้าน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
29	สมัคร ดงประหลาด	47/1 ม.3 บ้านดงป่าล้าน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
30	ไมตรี ธิดา	2/1 ม.3 บ้านดงป่าล้าน ต.ชี้เหล็ก อ.แม่แตง ชม.	
31	สมฤทธิ ใจเป็ง	22 ม.1 ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย ชม.	
32	วรินทร์ ประทุม	179 ม.10 ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย ชม.	
33	เกตุสิริ ธงหวาน	52 ม.10 ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย ชม.	
34	บุญรัตน์ ทาประภากร	กลุ่มเกษตรกรแม่วาง อ.แม่วาง ชม.	0-9793-6555
35	โคมชบา สุตันตปฤดา	152 ม.5 สบงาย เมืองงาย เชียงดาว	0-7174-6908, 0-5330-2171
36	ประยงค์ (สกุล)	อ.แม่แตง ชม.	
37	ประเสริฐ อาดี	อ.แม่แตง ชม.	
38	ทองคำ กันแสง	อ.แม่แตง ชม.	
39	มนตรี ชัยวงศ์	อ.แม่แตง ชม.	
40	พิชัย เขียว--	138 ต.ช่อแล อ.แม่แตง ชม.	0-6197-9787
41	ถนัด พุ่มเพย	434 ต.ช่อแล อ.แม่แตง ชม.	0-6961-2669
42	สุรพล ตาคำ	153 ม.4 ต.บ่อส้ม อ.ฮอด ชม.	0-1911-948
43	ทวีพันธ์ กัณฑ์	สถาบันชุมชนเกษตรกรรมชุมชน	0-5335-4053
44	เกตุสุดา ปรมณีนี	363 ม.4 ต.หนองจ้อม อ.สันทราย ชม.	
45	ชมชาน บุญระหงษ์	ISAC	0-1885-6272
46	สุมิตร เจริญไพโรศรี	แม่กกริเวอร์แคว	0-5354-9355-6 Fax: 0-5345-9323
47	เคลาซ์ ปรินส์	สถาบันแมคเคนเพื่อการฟื้นฟูสภาพ	0-9954-1411
48	รัชกรณ อูแสง	69 ม.8 ต.ป่าแดด อ.สารภี ชม.	0-9431-0046
49	บุญส่ง ลิ้มเลี่ยมทอง		0-5381-7170-1, 0-1882-9084
50	ตะวัน ห่างสูงเนิน	โครงการวิจัยเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย หนองอาบช้าง อ.แมริม ชม.	0-9954-7629
51	Mr. Shintaro Sugiyama	Rainbow Farm	0-1980-6628
52	เพชรดา อยู่สุข	สำนักงานพัฒนาเกษตรที่สูง 65 ม.1 ต.สุเทพ อ.เมือง ชม.	0-5328-1238-40
53	เกษม ทาอันคำ	สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แจ่ม	
54	อิสรา สมพงษ์	สำนักงานเกษตรอำเภอดอยหล่อ	0-9854-6580
ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	โทรศัพท์
55	ไพฑูรย์ แดงทองดี	สำนักงานเกษตรอำเภอสารภี	0-9634-1060

		(ที่อยู่) 111 ม.3 ต.แม่สา อ.แมริม ชม.	
56	สมพล ไหมจันทร์	สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง	0-5344-1982
57	มงคล แก้วกลางเมือง	สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง	0-7185-5582
58	อินทร สิงห์คำ	ศูนย์วิจัยต้นน้ำที่ 1 (ภาคเหนือ) ถ.ห้วยแก้ว ต.ช้างเผือก อ.เมือง ชม.	0-9953-7508
59	วัลลภ จันทร์งาม	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จ.ระยอง ตู้ ปณ. 56 อ.เมือง จ.ระยอง	0-3861-8450
60	ชรินทร์ เนตรนพรัตน์	สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขตที่ 6 164 ม.3 ถ.โชตนา ต.ดอนแก้ว อ.แมริม ชม.	0-1952-5592
61	นคร สิงห์แก้ว	สหกรณ์การเกษตรอำเภอสันป่าตอง 238 ม.10 ถ.เชียงใหม่-ฮอด ต.ยูหว่า อ.สันป่าตอง ชม.	0-5331-1296, 0-5331-1297 ต่อ 105
62	ธีรชัย อารยางกูร	สำนักวิจัยและพัฒนาเกษตร เขต 1	0-1287-2600
63	ศักดิ์ สุขอินดีะ	สำนักงานเกษตรอำเภอสารภี	0-9262-5688
64	เจริญ อันท่วม	สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง	0-5331-1713
65	ธีระพงษ์ สว่างปัญญากูร	มหาวิทยาลัยแม่ใจ	0-6917-4846
66	มานพ กุลศิริ	ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน 347 ม.4 ต.หนองผึ้ง อ.สารภี ชม.	0-9701-5902
67	สมจิตร โนคำ	แม่ปิงเกษตรธรรมชาติ 52 ม.1 ต.หนองแห้ง อ.สันทราย ชม.	0-1952-2444
68	ธนระวีชาติ โสสิตาภา	บริษัท สยาม ดีเจนด์ กรุ๊ป จำกัด 38 ถ.บรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ	0-6327-7741
69	โสภาค กรูณา	บริษัท โพธิ์กรูณา จำกัด 49 ซ.วัดป่าตัน ถ.เชียงใหม่-ลำปาง ต.ป่าตัน อ.เมือง ชม.	0-5325-1578, 0-5387-2361-2
70	พรวากร นุตตะรังค์	13 บ้านชนาวี ซ.เชียงคำ อ.เมือง ชม.	
71	ไชยาภะ มัสชีมูระ		

วิทยากร และผู้ดำเนินการประชุม จำนวน 9 คน

1. อาจารย์ พฤษัย ยิบมันตะศิริ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ม.เชียงใหม่
2. รศ.ดร. ธวัชชัย รัตนชเลศ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ม.เชียงใหม่
3. นาง กุศล ทองงาม ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ม.เชียงใหม่
4. น.ส. บุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
5. น.ส. ประทานทิพย์ กระมล ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
6. น.ส. รุ่งทิพย์ อุทุมพันธ์ ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
7. น.ส. จงรักษ์ มูลเพย ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร
8. น.ส. ณัชชา ลีวิศิษฎ์พัฒนา นักศึกษาปริญญาโท เกษตรศาสตร์เชิงระบบ
9. นาง ช่อมภา ม่วงสุข นักศึกษาปริญญาโท เกษตรศาสตร์เชิงระบบ